

O'Neill

Het leven als tussenspel

Eugene (Gladstone) O'Neill (1888-1953) is de eerste Amerikaanse toneelschrijver met internationale allure geweest. Met stukken als *Strange Interlude* en *Mourning becomes Electra* ondernam O'Neill pogingen om de psychologie van zijn personages te verfijnen. O'Neill was opvallend aanwezig op het Vlaamse en Nederlandse repertoire de voorbije seizoenen. Hoe reageren hedendaagse theatermakers op deze klassieken?

Johan Callens zet het op een rijtje.

Rouw siert *Electra* (Het Zuidelijk toneel) Foto P.G. Meis

Van O'Neill is ooit gezegd dat zijn carrière even ongelijk was als het Himalaya-gebergte. Meesterwerken wisselen er inderdaad in af met miskleunen, al zijn die laatste niet noodzakelijk minder interessant. *Welded*, eerst opgevoerd in 1924 en gebaseerd op O'Neills perikelen met zijn tweede vrouw, Agnes Boulton, is terzake een voorbeeld. Ofschoon het stuk vernieuwend overkwam door de techniek van de luidop uitgesproken gedachten en door het suggestief gebruik van de belichting (spots die rond de protagonisten *auras of egoism* creëerden), was het in wezen niet meer dan een karika-

tuur van een typische, Strindbergse liefde-haat verhouding tussen gehuwden: twee personages die meer weg hebben van Nietzsches *Uebermensch* dan van doordeweekse burgers. O'Neill stopte zijn bewondering voor Strindberg (en Nietzsche) niet onder stoelen of banken. Bij de Provincetown Players, een gezelschap dat in 1915 was opgericht en even belangrijk was voor het Amerikaans theater als voor O'Neills eigen loopbaan, programmeerde hij *Spooksonate* en het publiek dat aanwezig was toen hem, in 1936, de Nobelprijs werd uitgereikt, kreeg een nog duidelijker bewijs van

zijn sympathieën: "*For me, he (Strindberg) remains, as Nietzsche remains, in his sphere, the master, still to this day more modern than any of us, still our leader.*" (Strindberg en O'Neill samen drukten dan weer hun stempel op Lars Norén. Alle drie dissecteren ze steevast familierelaties.)

Merkwaardig genoeg had de kersverse Nobelprijswinnaar nog maar net een ander *débâcle* achter de rug: *Days Without End* (1934). Het stuk, het laatste waarin O'Neill met maskers experimenteerde, is zowat een tegenhanger van *Welded* door zijn idealisering van de echtelijke liefde in het kader van